

Haşmet ve Celal Delili

Hiç mümkün müdür ki, zerrelere kadar güneşlere kadar bütün varlıkları itaatkâr bir asker gibi emrine boyun eğdiren ve bütün kâinatı idare ederek haşmetli saltanatını gösteren bir zat, sadece, şu dünya misafirhanesinde kısa bir hayat geçiren fani mahluklar üzerinde dursun; o muhteşem saltanatına ayna olacak ebedî ve baki bir memleketi icad etmesin? Hâşâ ve kella!

Bu delili şöylece izah edebiliriz. Kim şu âleme dikkat ile baksa görür ki, bu âlemde muhteşem bir saltanat ve terbiye hükmediyor. Evet!

Mevsimlerin değişmesi gibi görkemli icraat, yıldızların ve galaksilerin son derece intizamlı ve azametli hareketleri, yeryüzünü, içindeki mahluklara bir beşik; Ay'ı, onlara bir kandil ve Güneş'i onlara bir lamba yapmak gibi akılları hayrete düşüren bir itaat, kışın ölmüş ve kurumuş yeryüzünü baharda diriltmek ve süslendirmek gibi mükemmel icraat...

Ve saymakla bitiremeyeceğimiz kadar haşmetli faaliyetler gösteriyor ki, perde arkasında muazzam bir terbiye ve idare var, muhteşem bir saltanatla hükmediyor. Elbette böyle bir saltanat kendine layık mahluklar ve haşmetine ayna olacak varlıklar ister.

Hâlbuki görüyorsunuz ki, o zatın en kıymetli misafirleri ve en makbul kulları olan insanlar, şu misafirhane-i dünyada, perişan bir surette, kısa bir vakit toplanıyorlar. Misafirhane ise her gün doluyor, boşalıyor, her saat değişiyor. Hem bütün bu insanlar, o zatın kıymetli eserlerini ve harika sanatlarını, izlemek için, şu dünya sergisinde birkaç dakika durup seyrediyorlar, sonra kayboluyorlar. Şu dünya sergisi ise her dakika değişiyor; giden gelmiyor ve gelen gidiyor.

İşte bu hâl ve şu vaziyet kat'i gösterir ki, şu misafirhane ve şu sergilerin arkasında, o ebedî saltanata mazhar olacak daimî saraylar, sabit meskenler ve şu dünyada gördüğümüz numunelerin ve suretlerin en halis ve en yüksek asıllarıyla dolu bağ ve hazineler vardır. Demek, burada çabalamak onlar içindir. Burada çalıştırır, orada ücret verir. Herkesin kabiliyet ve amelini göre -eğer kaybetmezse- orada bir saadeti vardır.

Evet, böyle haşmetli bir saltanat için imkânsızdır ki, sadece şu fâniler ve ölüme mahkûm mahluklar üstünde dursun ve başka bir memleketi olmasın.

Şimdi bu hakikate şu temsil dürbünüyle bakalım:

Mesela siz yolda gidiyorsunuz. Görüyorsunuz ki yol içinde bir han var. Bir büyük zat, o hanı, kendine gelen misafirleri için yapmış. O misafirlerin bir gece gezinti ve ibretleri için, o hanın süslenmesine milyonlar altınlar sarf ediyor.

Hem o misafirler, o ziynetlerden pek azına, az bir zamanda bakıp o nimetlerden, pek az bir

vakitte, az bir şey tadıp doymadan gidiyorlar. Fakat her misafir, kendine mahsus fotoğrafıyla, o handaki şeylerin suretlerini alıyorlar.

Hem o büyük zatın diğer hizmetkârları da misafirlerin amellerine gayet dikkat ediyorlar ve o amelleri gayet dikkatle kaydediyorlar.

Hem görüyorsunuz ki, o zat, her günde, o kıymetli süslemelerin çoğunu tahrip eder; yeni gelecek misafirler için o hanı yeniden süsler, o hana her gün milyonlar altın sarf eder.

Acaba bunu gördükten sonra hiç şüpheniz kalır mı ki, bu yolda bu hanı yapan zatın daimî, pek âli sarayları; hem tükenmez, pek kıymetli hazineleri; hem devamlı, pek büyük bir cömertliği olmasın?

Evet, o zatın bu handa yaptığı ikramlar, kendi katında bulunan nimetlere misafirlerinin iştahlarını açmak ve onlara hazırladığı hediyelere rağbetlerini uyandırmak içindir. Aynen bu misal gibi, şu dünya misafirhanesindeki vaziyete, sarhoş olmadan dikkat ile baksanız, şu dokuz esas anlarsınız:

Birinci esas: Anlarsınız ki, o han gibi bu dünya dahi kendi için değildir ve kendi kendine bu sureti alması imkansızdır. Belki bu dünya, mahlukat kaflesinin gelip konmak ve göçmek için dolup boşalan, hikmetle yapılmış bir misafirhanesidir.

İkinci esas: Hem anlarsınız ki, şu hanın içinde oturanlar misafirlerdir. Onların Rabb-i Kerim'i, onları Dârü's-Selâm'a, selam diyarı olan cennete davet ediyor.

Üçüncü esas: Hem anlarsınız ki, şu dünyadaki süslemeler ve ziynetler, yalnız lezzetlenmek veya gezmek için değildir. Çünkü bir zaman lezzet verse, seni terk etmesiyle birçok zaman elem verir. Sana tattırır, iştahını açar, fakat doyurmaz. Çünkü ya onun ömrü kısa ya senin ömrün kısadır; doymaya kâfi değil. Demek kıymeti yüksek, müddeti kısa olan şu alemin süslenmesi ibret içindir, şükür içindir, cennetteki asıllarına teşvik içindir; başka gayet ulvi maksatlar içindir.

Dördüncü esas: Hem anlarsınız ki, şu dünyanın süslenmesi, Rahman ve Rahim olan Allah-u Teâlâ'nın ehl-i iman için cennette hazırladığı nimetlerin numuneleri ve onların suretleri hükmündedir.

Beşinci esas: Hem anlarsınız ki, şu fâni mahluklar, fena bulup yok olmak, bir parça görünüp mahvolmak için yaratılmamışlar. Belki, varlık aleminde kısa bir zaman toplanıp suretleri alınsın, misalleri tutulsun, manaları bilinsin ve neticeleri zapt edilsin diye yaratılmıştır. Mesela binler neticelerinden bir netice şudur ki, bu âlemdeki fâni manzaralar, cennet ehli için daimî manzaralar olur. Ehl-i cennet, cennette bu âlemin kayıtlarını seyredecek ve dünyadaki hatıralarını hatırlayarak neşeleneceklerdir. Eşyanın beka için yaratıldığı, fena için olmadığı; belki zahiren fenaya gitse de, hakikatte vazifesini tamamlama ve bir terhis olduğu bununla anlaşılır ki: Fâni bir şey, bir cihetle fenaya gider, ölür; fakat çok cihetlerle baki kalır.

Mesela nasıl ki senin ağzından çıkan bir kelime yok olup gider; fakat binler misallerini kulaklara emanet eder, dinleyen akıllar adedince manalarını akıllarda baki eder ve öyle fenaya gider. Aynen bunun gibi, kudret kelimelerinden bir kelime olan bir çiçek de kısa bir zamanda tebessüm edip bize bakar, daha sonra hemen fena perdesinde saklanır; fakat onu gören her şeyin hafızasında zahirî suretini ve her bir tohumunda manevi mahiyetini bırakıp öyle gider. Güya her bir hafıza ve her bir tohum, o çiçeğin muhafazası için birer fotoğraf; devam ve bekası için birer menzildirler. Acaba, en basit bir hayat mertebesinde olan bir çiçek böyle ise, en yüksek hayat tabakasında ve baki bir ruhun sahibi olan insan, ne kadar beka ile alâkardır, apaçık anlaşılmaz mı?

Altıncı esas: Hem anlarsınız ki, insan, ipi boğazına sarılıp istediği yerde otlamak için başıboş bırakılmamıştır. Belki, bütün amellerinin suretleri alınıp yazılır ve bütün fillerinin neticeleri bir muhasebe için zapt edilir.

Yedinci esas: Hem anlarsınız ki, sonbahar mevsiminde, yaz ve bahar âleminin güzel mahluklarının ölümü idam değildir; belki, vazifelerinin tamamlanmasıyla bir terhistir ve bir sonraki baharda gelecek olan mahlukata bir yer boşaltmaktır. Hem insana vazifesini unutturan gafletten ve şükürünü unutturan sarhoşluktan ilahî bir ikazdır.

Sekizinci esas: Hem anlarsınız ki, şu fâni âlemin sahibi olan Sultan-ı Ezel ve Ebed'in başka ve baki bir âlemi vardır ki, kullarını oraya sevk ve ona teşvik eder.

Dokuzuncu esas: Hem yine anlarsınız ki, öyle bir Rahman, öyle bir âlemde, öyle has kullarına, öyle ikramlar edecek ki; ne göz görmüş, ne kulak işitmiş ve ne de insanın kalbinden geçmiştir. Âmennâ ve saddeknâ! İmandık ve iman ettik.